

กระบวนการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธ
ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง
จังหวัดลำปาง*

The Administrative Process in Buddhist Good
Governance of Ban Auam Sub-District
Administrative Organization,
Muang District, Lampang Province

พระนพสิทธิ์ สุทธิจิตโต (ปิงยศ)

Phra Noppasith Suthajitto (Pingyosa)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus

Email: nophasit2014@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดหลักธรรมาภิบาลในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษากระบวนการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 3) เพื่อศึกษารูปแบบการเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผลการวิจัย พบว่า

1) แนวคิดหลักธรรมาภิบาลในพระพุทธศาสนา คือ หลักธรรมวินัย มีความหมายว่า แนวทางหรือหลักการที่จะนำไปสู่การปกครองที่เป็นธรรม ดิงาม ถูกต้อง ซึ่งผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้การปกครองยึดถือเป็นแบบแผนความประพฤติตามหลักธรรมสู่การปกครองที่ดีงาม

2) กระบวนการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า (1) มีการบริหารงาน โดยยึดถือตามกฎระเบียบที่ถูกต้อง (2) มีการบริหารงานด้วย

หลักคุณธรรม (3) มีการบริหารงานด้วยความชัดเจนและโปร่งใส (4) มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนยุทธศาสตร์ (5) มีการบริหารงานตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ (6) มีการกำหนดเป้าหมายที่ยึดถือประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก

3) รูปแบบการเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อมอำเภอมือง จังหวัดลำปาง พบว่า มีรูปแบบ 4 ประการ คือ (1) การเสริมสร้างภาวะผู้นำตามหลักธรรมราชา (2) การเสริมสร้างบุคลากรขององค์กรตามหลักพุทธธรรม (3) การเสริมสร้างการบริหารจัดการองค์กรตามหลักสังฆะ (4) การเสริมสร้างเป้าหมายขององค์กรตามหลักอรรถประโยชน์

คำสำคัญ: การบริหาร; ธรรมาภิบาล; องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The objectives of this research were to 1) to study the concept of good governance in Buddhism; 2) to study the governance process according to the principles of good governance of Ban Auam Sub-district, Muang District, Lampang Province; 3) To study the model for enhancing the Buddhist good governance of the Ban Auam Sub-district Administration Organization, Ban Muang District, and Lampang Province. The results of the study revealed that

1) Good governance concepts in Buddhism is the main discipline. Signify guidelines or principles that will lead to rule fairly good accuracy. The parents and under the administration upheld a pattern of behavior according to the principles of good.

2) The good governance process of Ban Auam Sub-district, Muang District, Lampang Province was as found: (1) Are administered by adhering to the rules properly. (2) Are administered with integrity. (3) Are administered by clarity and transparency. (4) There is an opportunity for people to engage in strategic planning. (5) Management goals and objectives set out in the action plan. (6) Is targeted to extend the benefits of community-based.

3) The model for enhancing Buddhist good governance of Ban Auam Sub-district administrative organization, Muang District, Lampang Province, has found that there are four main themes: (1) Strengthening leadership by the Kings. (2) Enhancing corporate personnel, according to Buddhist doctrines. (3) Strengthening the management of enterprises by the Sangha. (4) Strengthening the organizational goals by atta benefits.

Keywords: Admonition; Good Governance; Sub-district Administrative Organization

บทนำ

ธรรมาภิบาล หรือในชื่อภาษาอังกฤษว่า Good Governance เป็นแนวความคิดของธนาคารโลก (World Bank) (World Bank, 1989) ที่นำมาใช้ในการกำหนดนโยบายการให้กู้เงินกับประเทศในซีกโลกใต้ ในแถบลาตินอเมริกาช่วงทศวรรษ 1980 (พ.ศ.2523) (ซึ่งประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจอันเนื่องมาจาก ปัญหา เจริญโครงสร้างการผลิต และปัญหาที่สำคัญ คือ การบริหารเศรษฐกิจมหภาคที่ผิดพลาดของภาครัฐ เพราะประเทศในภูมิภาคนี้มีการใช้จ่ายภาครัฐจำนวนมากในลักษณะของการใช้นโยบายประชานิยม ขาดการรักษาวินัยการคลังอย่างรัดกุม รวมทั้งมีการเปิดเสรีทางการเงินโดยขาดการควบคุมการกีดกันต่างประเทศที่เหมาะสม ทำให้หนี้สินต่างประเทศทั้งของภาครัฐและเอกชนมีการสะสมเพิ่มขึ้น ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหาเรื่อง ความไร้ประสิทธิภาพ และการคอร์รัปชันของรัฐบาลในประเทศกำลังพัฒนา ที่มีปัญหาในการบริหารงานจนทำให้เกิดปัญหา เนื่องจากการกู้เงินธนาคารโลกไปแล้ว ไม่สามารถหาเงินมาชำระคืนได้ ธนาคารโลกให้ความหมายไว้ว่า “Good Governance” คือ ลักษณะและวิถีทางของการที่อำนาจได้ถูกใช้ไปในการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศเพื่อการพัฒนา(Thabchumpon, 2003) จะเห็นว่า ในทัศนะของธนาคารโลก Good Governance คือ การใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อจัดการงานของบ้านเมือง ด้วยการให้บริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ มีระบบที่ยุติธรรม และกระบวนการทางกฎหมายที่เป็นอิสระ เพื่อให้การดำเนินการต่างๆ เป็นไปตามสัญญา มีฝ่ายบริหารที่โปร่งใส มีระบบราชการที่เคารพสิทธิของพลเมือง มีฝ่ายนิติบัญญัติที่มีความรับผิดชอบ และมีสื่อมวลชนที่เป็นเสรี (Yodthong, 2015)

หลักธรรมาภิบาลได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักการที่ดี (Suwanmala, 2003) เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมสังคมประชาธิปไตยในประเทศไทย จึงมีการเสนอและกล่าวถึงแนวคิดนี้อย่างกว้างขวาง อีกทั้งมีความพยายามที่จะให้มีการนำแนวคิดธรรมาภิบาลไปสู่การปฏิบัติ มีการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ และเป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า ถ้าระบบการบริหารราชการมีความยุติธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ นอกจากจะมีส่วนร่วมให้รัฐบาลมีเสถียรภาพแล้วก็ยังสร้างความเชื่อถือทั้งในประเทศและต่างประเทศ และสามารถนำไปสู่การลดการทุจริตซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังของประเทศได้ ในประเทศไทยได้มีองค์กรของราชการ เช่น สำนักงาน ก.พ. กระทรวงมหาดไทย ได้เริ่มนำหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน หรือกฎหมายรัฐธรรมนูญก็ได้มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงรัฐบาลกับหลักธรรมาภิบาลในประเด็นสำคัญ เช่น ความโปร่งใส การมีการตรวจสอบความมีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ในทำนองเดียวกับรัฐธรรมนูญฉบับนี้กำลังจะถูกประเมินถึงข้อดีและข้อเสีย เพื่อมีการแก้ไขให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนต่อไป จึงเป็นเรื่องที่ต้องติดตามว่าหลักธรรมาภิบาลที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญจะถูกเสนอให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขประการใดในอนาคต (Chaicharoenwattana and Lee, 2003) ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พ.ศ.2560 ก็ได้ระบุไว้ในหมวด 6 มาตรา 65 ว่า รัฐพึงจัดให้ยุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมาย (The Constitution of the Kingdom of Thailand BE 2560, 2017)

ดังนั้น หลักธรรมาภิบาล เป็นสิ่งที่พยายามยืนยันว่ามีอยู่แล้วในสังคมไทยมาช้านาน ดังที่สำนักงาน ก.พ. กล่าวว่า Good Governance เป็นสิ่งที่มีความหมายครอบคลุมพระพุทธรูปเจ้าคนทรงสอนไว้ทั้งหมด คือ หลักการปกครองโดยธรรมของพระมหากษัตริย์ในสมัยก่อน หรือที่เรียกว่า ทศพิธราชธรรมของพระมหากษัตริย์ โดยมีธรรมะข้ออื่นๆ เป็นองค์ประกอบอีกมาก (Office of the Civil Service Commission, 2001) เช่นเดียวกับ เจริญ เจษฎาวัลย์ เสนอว่า หลักธรรมาภิบาล เป็นเรื่องที่มีรากฐานมาจากการปกครองและเรื่องการปกครองเกี่ยวเนื่องกับเรื่องการควบคุมกำกับของผู้มีอำนาจปกครองด้วย ซึ่งในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจปกครองประเทศ หลักการปกครองที่ดีของพระมหากษัตริย์ไทยเรียกกันว่า “ทศพิธราชธรรม” นั้นมีมาช้านาน นับตั้งแต่ในในสมัยสุโขทัย เช่น การเสนอรูปแบบการปกครองในระบอบพ่อปกครองลูก ผู้ปกครองมีอำนาจสิทธิ์ขาดโดยธรรม แต่ต้องปฏิบัติตามหลักการปกครองที่ดี มีทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร 12 เป็นพื้นฐาน (Jatadawan, 2004)

จากประเด็นคำถามดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาเพื่อหาต้นแบบขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารองค์กร เหตุที่เลือกองค์การบริหารส่วนตำบล เพราะผู้วิจัยเห็นว่าเป็นองค์กรภาครัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้คัดเลือกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยพิจารณาจากผลงานการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสังคมหลากหลายทั้งในด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านสาธารณสุขชุมชน การส่งเสริมด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น การส่งเสริมอาชีพให้กับชาวบ้านในชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบ้านเอื้อมแห่งนี้ มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาตำบลบ้านเอื้อมไปสู่การพัฒนาการเป็นสังคมที่ดี เศรษฐกิจดี ตำบลเขียวขจี สืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ดังที่ บุญเสริม โสภะ นายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบ้านเอื้อม คนปัจจุบัน ได้แถลงนโยบายต่อที่ประชุมสภา เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2554 ว่า สร้างงานสร้างคุณภาพชีวิต พัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมตำบลบ้านเอื้อม ภายใต้ภูมิปัญญาท้องถิ่น บนฐานถิ่นวัฒนธรรม ผลักดันและส่งเสริมชุมชน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งนำไปสู่การจัดแผนยุทธศาสตร์ 5 ด้าน คือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาสังคม/ชุมชนและการรักษาความสงบเรียบร้อย การพัฒนาเศรษฐกิจ และการบริหารและพัฒนาองค์กร (Ban Auam Sub-district Administrative Organization, 2017) ซึ่งจากผลการดำเนินงานของการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบ้านเอื้อม ทำให้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านเกณฑ์การประเมินตามมาตรฐานการบริหารจัดการโครงการประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดหลักธรรมมาภิบาลในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม อำเภอมือง จังหวัดลำปาง
3. เพื่อศึกษารูปแบบการเสริมสร้างหลักธรรมมาภิบาลเชิงพุทธขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม อำเภอมือง จังหวัดลำปาง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัย ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวคิดหลักธรรมมาภิบาลในพระพุทธศาสนา จากเอกสารพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539 และอรรถกถาพระสูตรตันตปิฎก ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสาร หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ รวมถึงสื่อสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง
2. เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับกระบวนการบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม อำเภอมือง จังหวัดลำปาง โดยมีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสำรวจชุมชน การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มองค์กรต่างๆ ของชุมชน การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับกระบวนการบริหารตามหลักธรรมมาภิบาล โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างขึ้นอย่างเจาะจง แบบมีเงื่อนไข เป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทต่อชุมชนในด้านการพัฒนาท้องถิ่น ด้านพัฒนาภาคสังคม ด้านพัฒนาศักยภาพของบุคคล ด้านอนุรักษ์ด้านประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา และ ด้านพัฒนาการอาชีพ ประกอบด้วย นักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้นำกลุ่มองค์กรต่างๆ พระสงฆ์ นักวิชาการหรือปราชญ์ผู้รู้ในท้องถิ่น สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากการจัดเวทีประชาคม ร่วมกับคณะกรรมการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ผู้นำชุมชน และตัวแทนประชาชนจากเขตตำบลบ้านเอื้อม จำนวน 18 รูป/คน
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยติดต่อประสานงานกับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่ดูแลสถานที่ที่เก็บข้อมูล ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัย การเก็บข้อมูลภาคสนามและการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในชุมชน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับตัวแทนผู้นำและชาวบ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ตำบลบ้านเอื้อม อำเภอมือง จังหวัดลำปาง

4. ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะตรวจสอบความถูกต้องของการบันทึกข้อมูล ต่อจากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้ การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลและการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธ โดยการเรียบเรียงเนื้อหาข้อมูลเชิงบรรยาย และการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยการวิเคราะห์พรรณนาบรรยายจัดประเภทความคิดเห็น

5. การนำเสนอรายงานวิจัย โดยการใช้การเรียบเรียงในรูปแบบความเรียงในแนวคิดธรรมาภิบาลในพระพุทธศาสนา การบรรยายประกอบกรวิเคราะห์กระบวนการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล และการนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ในรูปแบบความเรียง

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 แนวคิดหลักธรรมาภิบาลในพระพุทธศาสนา พบว่า องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลในประเทศไทย มีการกำหนดไว้หลายแห่ง ได้แก่ หลักธรรมาภิบาลในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 หลักธรรมาภิบาลในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ.2542 หลักธรรมาภิบาลในกระทรวงมหาดไทย หลักธรรมาภิบาลในองค์การบริหารส่วนตำบล หลักธรรมาภิบาลในองค์กรภาคเอกชน และหลักธรรมาภิบาลในทัศนะของนักวิชาการไทย โดยสรุปประกอบด้วยหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ คือ (1) ยึดหลักนิติธรรม โดยมีระเบียบ ข้อบังคับชัดเจน เป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ มีการตรวจสอบจากภายนอกและองค์กรท้องถิ่นตลอดเวลา (2) ยึดหลักธรรม โดยดำเนินงานอย่างสุจริต ถูกต้อง ดึงตาม บนพื้นฐานของศีลธรรม และจริยธรรม ภายใต้กฎระเบียบของสังคม (3) ยึดหลักความโปร่งใส โดยในการบริหารกิจการต่างๆ สามารถเปิดเผยให้สาธารณชนตรวจสอบได้มีประชาชนร่วมเป็นกรรมการและตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง (4) ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมและ เสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหา (5) ยึดหลักความรับผิดชอบ โดยมุ่งปฏิบัติงานเต็มความสามารถและรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน ด้านการบริการประชาชนควรยึดหลักว่า สะดวก รู้ข้อมูล ขั้นตอนการปฏิบัติรวดเร็วทราบระยะเวลาแล้วเสร็จ เป็นกันเอง ต้อนรับ ยิ้มแย้ม (6) ยึดหลักความคุ้มค่า โดยในการบริหารจัดการต้องใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์คุ้มค่าแก่ส่วนรวม (Kaew Koh Saba, 2005)

จากผลการศึกษาแนวคิดหลักธรรมาภิบาลในพระพุทธศาสนา พบว่า คำว่า ธรรมาภิบาล สามารถเทียบเคียงได้กับคำว่า ธรรมวินัย ของพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับคำว่า Good Governance ซึ่งคำว่า Governance ก็คือ ธรรมอย่างหนึ่งของสังคมมนุษย์ ที่เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมตัวกันเป็นสังคม การปกครองก็ย่อมเกิดขึ้น คือ มีผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้การปกครอง ส่วนคำว่า Good นั้น มีความหมายว่า ความดี สิ่งที่ดี สิ่งที่ถูกต้อง ซึ่งมีความหมายถึงแนวทางหรือหลักการที่จะนำไปสู่การปกครองหรือ Governance ที่ดี เช่นเดียวกับคำว่า วินัย ซึ่งเป็นแบบแผนความประพฤติที่จะนำไปสู่ธรรมที่แท้จริง

วัตถุประสงค์ที่ 2 กระบวนการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษากระบวนการหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” สามารถสรุปกระบวนการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ทั้ง 6 ด้าน ดังนี้

1. กระบวนการบริหารตามหลักนิติธรรม พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อมมีการบริหารงาน โดยยึดถือตามระเบียบเป็นเกณฑ์ถูกต้อง เป็นธรรม ตามกำหนด และปฏิบัติตามกฎกติกาที่ตกลงกันไว้ อย่างเคร่งครัดโดยคำนึงถึง สิทธิเสรีภาพความยุติธรรม ตรงตามแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติ และเกิดผลสัมฤทธิ์ได้ โดยใช้หลักนิติธรรม มีการบริหารงาน การเงินและทรัพยากร เป็นไปตามระเบียบราชการ การตัดสินใจเรื่องสำคัญโดยใช้ฉันทามติ (ที่ไม่ขัดต่อกฎหมายและระเบียบปฏิบัติ) โดยให้ถือปฏิบัติทุกคนเท่าเทียมกัน

ปัญหาและอุปสรรค พบว่า บุคลากรบางส่วนยังไม่เข้าใจข้อกำหนดหรือข้อบัญญัติต่างๆ เกี่ยวกับการบริหารงานในแต่ละส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบล ข้อเสนอแนะ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ควรจัดอบรมให้บุคลากรที่ยังไม่เข้าใจในข้อกำหนดหรือข้อบัญญัติต่างๆ ให้มีความรู้ เพื่อให้การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลไปในทิศทางเดียวกัน

2. กระบวนการบริหารตามหลักคุณธรรม พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม มีการบริหารงานทรัพยากร งานบุคคล ภาระงานและงบประมาณ ตามความรับผิดชอบ โดยยึดการมีส่วนร่วมเป็นหลัก มีการบริหารจัดการทรัพยากร ต้นทุนและงบประมาณ ที่เหมาะสม มีการจัดทำกระบวนการปฏิบัติงานอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ มีการกำหนดขั้นตอนระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวกับผลกระทบของบุคลากร โดยถือปฏิบัติโดยเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

ปัญหาและอุปสรรค พบว่า บุคลากรบางส่วนยังเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม และบางส่วนยังเอื้อประโยชน์แก่พวกพ้องของตนเองการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่ค่อยเป็นไปตามขั้นตอนอย่างถูกต้องข้อเสนอแนะ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ควรสร้างทัศนคติด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่บุคลากร ส่งเสริมให้บุคลากรเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

3. กระบวนการบริหารตามหลักความโปร่งใส พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม มีการบริหารงานเป็นไปด้วยความชัดเจนและโปร่งใส ยึดถือตามระเบียบเป็นเกณฑ์ สามารถตรวจสอบได้ มีการบริหารจัดการด้านงบประมาณเป็นไปอย่างมีระเบียบ กฎเกณฑ์ มีวิธีการประเมินผลงานของบุคลากรที่ชัดเจนมีประสิทธิภาพ มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อเป็นองค์ประกอบในการพิจารณา และมีการประกาศแจ้งข่าวสารให้สาธารณชนรับทราบโดยทั่วกัน

ปัญหาและอุปสรรค พบว่า การบริหารงานในบางเรื่องขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ไม่มีความชัดเจนในเรื่องของงบประมาณที่นำไปใช้และผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ เสี่ยงต่อการทุจริต

คอร์ปชั่น การประชาสัมพันธ์โดยตรงยังมีน้อย ข้อเสนอแนะ คือ การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ควรเปิดเผยเรื่องการใช้จ่ายงบประมาณให้มีความชัดเจน รวมถึงขั้นตอนการนำไปใช้ให้เกิดความคุ้มค่ากับประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับและกระบวนการบริหารงานนั้น ต้องพร้อมที่จะตรวจสอบได้

4. กระบวนการบริหารตามหลักการมีส่วนร่วม พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและวางแผนงานการดำเนินการของหน่วยงานในการบริหารจัดการ โดยยึดหลักเป้าหมายของหน่วยงานเป็นหลัก มีกระบวนการสรรหาหรือเลือกสรร โดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินการมีส่วนร่วมในการพิจารณาและเห็นชอบในขั้นตอนหรือกระบวนการปฏิบัติงาน ภายใต้กรอบของคุณภาพที่มีประสิทธิภาพ และให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลของการปฏิบัติงาน มีโครงสร้างของหน่วยงานที่ชัดเจนซึ่งเชื่อมต่อกันในการปฏิบัติงานตามสายการบังคับบัญชา มีการมอบอำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานอย่างเหมาะสมและคล่องตัวในการปฏิบัติงาน

ปัญหาและอุปสรรค พบว่า การดำเนินงานในบางเรื่องไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ภาคส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมจัดทำ ทำให้การทำงานไม่มีประสิทธิภาพและไม่ครอบคลุมในการปฏิบัติงานเท่าที่ควร ข้อเสนอแนะ คือ การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ควรเปิดโอกาสให้ภาคส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมจัดทำ เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพและครอบคลุมการปฏิบัติงาน ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมคิด ร่วมเสนอความคิดเห็นหรือเคารพการตัดสินใจของบุคคลอื่น

5. กระบวนการบริหารตามหลักความรับผิดชอบ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อมมีการบริหารงานตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีการประเมินผล และติดตามการดำเนินงานอย่างมีความรับผิดชอบ มีการบริหารทรัพยากร บุคลากร งานและงบประมาณ ตามความรับผิดชอบ โดยยึดการมีส่วนร่วมเป็นหลัก มีแผนการดำเนินการ หรือขั้นตอนที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นและคาดหวังความสำเร็จได้ มีการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล

ปัญหาและอุปสรรค พบว่า บุคลากรบางส่วนปฏิบัติงานตามความรู้สึกของตนเองโดยไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และไม่คำนึงถึงผลงานที่ออกมา ไม่ค่อยตระหนักถึงอำนาจหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายตามระเบียบและบางส่วนขาดความมุ่งมั่นในการทำงาน ข้อเสนอแนะ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ควรสร้างจิตสำนึกและความตระหนักของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบต่อหน้าที่และการให้บริการต่างๆ ควรให้ด้วยความจริงใจควรสร้างจิตสำนึกให้บุคลากรตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหรือตามกฎหมาย เพื่อสร้างความชอบธรรมในการทำงานเพื่อให้ประชาชนพึงพอใจ

6. กระบวนการบริหารตามหลักความคุ้มค่า พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม มีการกำหนดกระบวนการดำเนินงานที่ยึดถือประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก ต้องมีความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ สร้างความเชื่อมั่นและคาดหวังความสำเร็จได้ ดำเนินงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม

ปัญหาและอุปสรรค พบว่า การจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่ทั่วถึง ยังไม่เป็นธรรม การปฏิบัติงานด้านบุคลากร ไม่เป็นขั้นตอน ไม่มีการจัดลำดับโครงการหรือแผนงานที่ปฏิบัติ ข้อเสนอแนะ คือ ควรจัดสรรงบประมาณให้มีความคุ้มค่าเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนให้มากที่สุดและจัดสรรงบประมาณให้ทั่วถึงตามความเร่งด่วนของแต่ละชุมชน ควรมีการจัดลำดับความสำคัญจากความต้องการมากไปหาความต้องการน้อย หรือลำดับก่อนหลังในแต่ละโครงการ เพื่อให้การทำงานดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้องเกิดประสิทธิภาพ

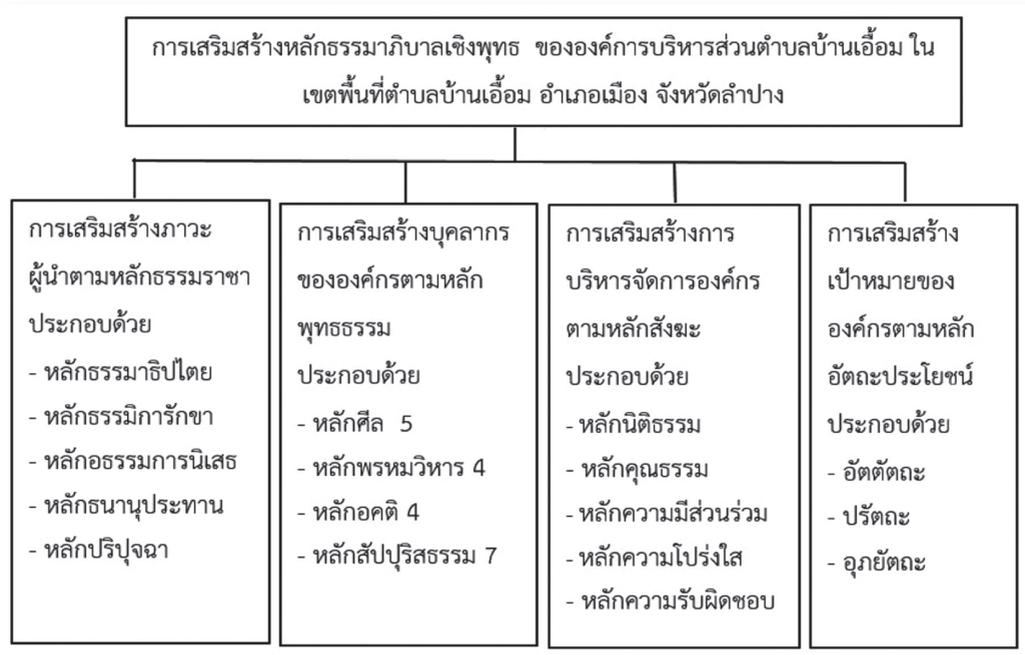
วัตถุประสงค์ที่ 3 รูปแบบการเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า การเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีรูปแบบ 4 ประการ คือ

1. การเสริมสร้างภาวะผู้นำตามหลักธรรมราชา โดยการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารและผู้นำชุมชนตามหลักธรรมาธิปไตย ธรรมการึกษา อธรรมการนิเสธ ธนานุประทาน และปริปัจฉา

2. การเสริมสร้างบุคลากรขององค์กรตามหลักพุทธธรรม โดยการส่งเสริมคุณธรรมของบุคลากร ท้องที่ทุกระดับตามหลักศีล 5 พรหมวิหาร 4 อคติ 4 และสัปปุริสธรรม 7

3. การเสริมสร้างการบริหารจัดการองค์กรตามหลักสังฆะ โดยการส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธ ได้แก่ หลักนิติธรรม คือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบของท้องที่อย่างเคร่งครัด และการตรากฎระเบียบที่เป็นธรรม หลักคุณธรรม คือ การอบรมส่งเสริมด้านคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารและบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ หลักความมีส่วนร่วม คือ เน้นการมีส่วนร่วม และรับฟังความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ หลักความโปร่งใส คือ การประกาศและชี้แจงผลรายงานที่โปร่งใสตรวจสอบได้ และหลักความรับผิดชอบ คือ สนับสนุนให้ทุกหน่วยงานปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ

4. การเสริมสร้างเป้าหมายขององค์กรตามหลักอัตถะประโยชน์ โดยการส่งเสริมเป้าหมายที่สมดุล มีความเข้มแข็งและยั่งยืนตามหลักอัตถะ 3 ได้แก่ (1) อัตตัตถะ ประโยชน์ตน ประโยชน์แก่องค์กร (2) ปรัตถะประโยชน์ผู้อื่น ประโยชน์แก่ประชาชน และ (3) อุกุยัตถะ ประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย เป็นการบริหารที่ประสานประโยชน์อย่างสมดุลทั้งประโยชน์ของตนเอง คือ องค์การบริหารส่วนตำบล และประโยชน์ของส่วนรวม คือ ประชาชนในท้องถิ่น

แผนภาพ: รูปแบบการเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธ
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า คำว่า ธรรมาภิบาล สามารถเทียบเคียงได้กับคำว่า ธรรมวินัย ของพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับคำว่า Good Governance คำว่า Governance คือ ธรรมอย่างหนึ่งของ สังคมมนุษย์ ที่เมื่อนุชนัยมาอยู่รวมตัวกันเป็นสังคม การปกครองก็ย่อมเกิดขึ้น คือ มีผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ การปกครอง ส่วนคำว่า Good นั้น มีความหมายว่า ความดี สิ่งที่ดี สิ่งที่ถูกต้อง มีความหมายถึงแนวทางหรือ หลักการที่จะนำไปสู่การปกครองหรือ Governance ที่ดี สอดคล้องกับคำว่า วินัย ในพระพุทธศาสนา คือ แบบแผนความประพฤติที่จะนำไปสู่ธรรมที่แท้จริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแนวคิดหลักธรรมาภิบาลใน พระพุทธศาสนา เป็นการบริหารจัดการมีลักษณะที่ดี เป็นการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตั้งมั่นอยู่บนหลักการบริหารงานที่เที่ยงธรรม สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีจิตสำนึกในการทำงาน มีความ รับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำ และพร้อมรับผิดชอบ มีศีลธรรม จริยธรรมในการทำงาน สอดคล้องกับหลัก ธรรมาภิบาลเป็นทั้งหลักการ กระบวนการและเป็นเป้าหมายไปในตัว การมีธรรมาภิบาลมีผลทางสังคม คือ การมีการพัฒนาไปในทางที่สร้างความสงบสุขอย่างต่อเนื่องและสถาพร ตลอดจนนำมาสู่การแก้ปัญหา ความขัดแย้งต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้โดยสันติวิธี

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า เมื่อพิจารณาจำแนกตามกระบวนการหลักธรรมาภิบาล ทั้ง 6 ด้าน ได้ดังนี้ (1) ด้านหลักนิติธรรม พบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อมให้ความสำคัญต่อดำเนินกฎหมาย ระเบียบ หลักการที่ใช้ในการวางแผนยุทธศาสตร์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความต้องการของประชาชนและเป็นธรรมต่อผู้มาใช้บริการ สอดคล้องกับการให้ความรู้แก่บุคลากร และประชาชนเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการบังคับใช้กฎระเบียบ ข้อบังคับเหล่านั้น (2) ด้านหลักคุณธรรม พบว่า บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม มีการปฏิบัติงานที่ยึดมั่นในความถูกต้องเป็นธรรม และเสมอภาค ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่และในการให้บริการแก่ประชาชน สอดคล้องกับระเบียบและกฎหมายที่กำหนดไว้ (3) ด้านหลักความโปร่งใส พบว่า การที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อมได้จัดทำสื่อสารสนเทศ สื่อออนไลน์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินการตามรูปแบบ มีการฝึกอบรมแต่ละเพื่อถ่ายทอดความรู้ไปแนะนำเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชน สอดคล้องกับสื่อสารสนเทศ สื่อออนไลน์ เอกสารที่แจ้งไปยังผู้ใหญ่บ้านเพื่อประกาศประชาสัมพันธ์ให้แก่ประชาชนได้รับทราบกัน (4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม พบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อมได้ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมโดยการประสานผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและตลอดถึงหน่วยงานราชการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการให้แต่ละภาคส่วน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาและร่วมจัดทำแผนพัฒนา รวมทั้งให้ประชาชนรับรู้ สอดคล้องกับการแสดงความคิดเห็นในกิจกรรม และโครงการต่างๆ (5) ด้านหลักความรับผิดชอบ พบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อมมีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อประชาชน สอดคล้องกับการตระหนักในหน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติต่อประชาชนพร้อมการใส่ใจต่อปัญหาของชุมชน และกลายอมรับผลการกระทำที่ผิดพลาด (6) ด้านหลักความคุ้มค่า พบว่า การบริหาร การพัฒนา บุคลากร และประชาชนให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลต่อการใช้ทรัพยากร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ได้แก่ การจัดซื้อและจัดจ้าง มุ่งเน้นถึงการประหยัด สอดคล้องกับการจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังและขั้นตอนของการดำเนินการโครงการพัฒนาท้องถิ่น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า (1) หลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความมีเมตตาธรรม คุณธรรม ศรัทธา การมีสติและลดทิฐิ สอดคล้องกับ หลักอิทธิบาท 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักทศพิธราชธรรม 10 (2) วิธีการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนา ตน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสร้างคุณธรรม ศรัทธา ความซื่อสัตย์และตนยอมเป็นที่พึ่งแห่งตน สอดคล้องกับ หลักไตรสิกขา หลักสัพปุริสธรรม 7 อุตตสัมมาปณิธิ สติสัมปชัญญะ ในการพัฒนาคน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความอดุสาหะ มานะเพียรพยายาม การสนับสนุนบุคลากรในการศึกษา สอดคล้องกับหลักสังคหวัตถุ 4 หลักพรหมวิหารธรรม และการพัฒนางาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการตรวจสอบและติดตามงานทุกระยะ สอดคล้องกับหลักทิวรรุทธิมิกัตถประโยชน์ 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักทศพิธราชธรรม 10 (3) ยุทธศาสตร์การบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล มีหลักความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อองค์กร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการ

ประชุมสัมมนา พัฒนาความตั้งใจในการทำงาน ความมีคุณธรรม โปร่งใส สอดคล้องกับการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความโปร่งใส ความคุ้มค่าและร่วมใจทำงาน (4) รูปแบบการใช้หลักธรรมในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล มีหลักตรวจสอบการทำงาน มีความซื่อสัตย์ สุจริต อุดสาหะมานะ เพียรพยายาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการสัมมนา ฝึกอบรม สอดคล้องกับหลักทศพิธราชธรรม 10 สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ (5) เป้าหมายการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ควรทำความเข้าใจในการทำงาน พัฒนาตัวบุคลากร ทุกระดับในท้องถิ่นที่ยอมรับความเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการมีส่วนร่วม มีคุณธรรม มีขันติ มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง เสียสละ มีความโปร่งใส สุจริต ยุติธรรมและตั้งมั่นในคุณธรรมสอดคล้องกับหลักธรรมะ จาคะ และอริยสัจ 4

องค์ความรู้จากงานวิจัย

การเสริมสร้างหลักธรรมมาภิบาลเชิงพุทธในวัฒนธรรมชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ปฏิบัติ คือ หลักอิทธิบาท 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักอปธานิยธรรม 7 ทศพิธราชธรรม 10 อัตตสัมมาปณิธิ และอริยสัจ 4 เป็นต้น ให้รู้จักความประมาณ ให้รู้จักพอดีที่ทำให้คุณภาพชีวิตมาบรรจบกับความพึงพอใจ ให้ละทวิฐิ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบของการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม มีการกำหนดยุทธศาสตร์ การบูรณาการ การกำหนดวิธีการ และลักษณะที่พึงประสงค์ของการบริหารองค์กร ปฏิบัติสอดคล้องกับตามหลักธรรมมาภิบาลเชิงพุทธ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) หลักธรรมการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ควรนำหลักธรรมเชิงพุทธมาเสริมสร้างความมีมโนธรรม ความมีคุณธรรม ความมีศรัทธา การมีสติและการลดทิฐิ ภายในองค์การ ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ควรดำเนินการโดยนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักทศพิธราชธรรม 10 มาประยุกต์ใช้กับการบริหารองค์การเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์การและชุมชน

2) วิธีการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาบุคคล โดยเริ่มจากบุคลากรในองค์การก่อน แล้วค่อยส่งผ่านไปยังหน่วยงาน และชุมชน ตามลำดับ ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ควรดำเนินการโดยสร้างเสริมคุณธรรม ความศรัทธา ความซื่อสัตย์ โดยนำหลักไตรสิกขา หลักสัปปริสธรรม 7 อัตตสัมมาปณิธิ สติสัมปชัญญะ และการพัฒนาองค์การ โดยใช้หลัก

ที่ภูธรมิมีกัถลประโยชน 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักทศพิธราชธรรม 10 มาประยุกต์ใช้กับวิธีการบริหารองค์การเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์การและชุมชน

3) ยุทธศาสตร์การบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ควรมียุทธศาสตร์ตั้งอยู่ในหลักความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อองค์กร โดยการพัฒนาความตั้งใจในการทำงาน ความมีคุณธรรม โปร่งใส ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ควรดำเนินการโดยนำหลักธรรมะ จาคะ และอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการสัมมนา การฝึกอบรม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ โดยสอดแทรกเรื่องคุณธรรม ชันติ ความซื่อสัตย์ ซื่อตรง เสียสละ ความโปร่งใส สุจริต ยุติธรรมและตั้งมั่นในคุณธรรม

4) รูปแบบการใช้หลักธรรม ในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ควรมีการตรวจสอบการทำงาน ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความมีมานะอดสาหะ ความเพียรพยายาม โดยนำหลักทศพิธราชธรรม 10 สัจจะ ทมะ ชันติ จาคะ มาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์การและชุมชน

5) เป้าหมายการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ควรทำความเข้าใจในการทำงาน การพัฒนาตัวบุคคลากร ทุกระดับในท้องถิ่น โดยให้ยอมรับความเปลี่ยนแปลง ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม ควรดำเนินการโดยนำหลักธรรมะ จาคะ และอริยสัจ 4 เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์การและชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลอื่นๆ เพื่อจะได้เปรียบเทียบความแตกต่าง หรือความสอดคล้องกันในระดับของการบริหาร

2) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานตามหลักธรรมมาภิบาลของขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ

3) ควรศึกษาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในหัวข้อธรรมอื่นๆ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบล

4) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ เพื่อการส่งเสริมการใช้หลักธรรมมาภิบาลให้แก่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์การ ในเขตพื้นที่การศึกษาให้กว้างกว่านี้ เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

References

- Yodthong, A. (2015). *An Analysis of Good Governance in Buddhism*. Retrieved September 15, 2017, from http://oknation.nationtv.tv/blog/academic_buddhism/2015/08/30/entry-3.
- Kaew Koh Saba, A. (2005). Good governance and the right to freedom of the Constitution. *Rattasapasarn*. 53(10), 107-108.
- Ban Auam Sub-district Administrative Organization. (2017). *Strategic Plan*. Retrieved February 20, 2017, from <http://www.banauem.go.th/strategy1.php>.
- Chaicharoenwattana, B. and Lee, B. (2003). “*Governance Indicators*”. Research Report. 2nd edition. Bangkok: King Prajadhipok’s Institute.
- Jatadawan, C. (2004). *Good Corporate Governance Planning*. 2nd Edition. Bangkok: Fit Company Limited.
- Thabchumpon, N. (2003). “*Concept and Discourse on National Theology*” In the article *Good Governance and Corruption in Thai Society*. Bangkok: Institute of Pathology.
- Office of the Civil Service Commission. (2001). *Guide to the Establishment of a Good Corporate Governance System*. Bangkok: Office of the Civil Service Commission.
- Suwanmala, C. (2003). *Weakness of the Way to Good Governance: The Role of Public Organization Board*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- The Constitution of the Kingdom of Thailand BE 2560*. (April 6, 2017). 134 (40)
- World Bank. (1989). *Sub-Sahara Africa: From Crisis to Sustainable Growth*. Washington DC: The World Bank.